

Aan russen gespietste libellen

Minne Feenstra & Floris van Rhijn

m.feenstra@protonmail.com; florisvanrhijn@gmail.com

Inleiding

Planten kunnen voedsel, beschutting en onderdak voor dieren bieden, maar kunnen ook lethaal zijn. Zo geraken op vleesetende planten zoals zonnedauw (*Drosera* sp.) regelmatig insecten, waaronder ook libellen, verstrikt die als extra voedselbron door de plant gebruikt worden. Soms worden dieren door planten gedood, zonder dat die daar enig voordeel bij hebben. Dit kan louter te wijten zijn aan een ongeluk of domme pech voor het dier. Bekend zijn gevallen van vogels en vleermuizen die dodelijk verstrikt geraken in planten of vast komen te zitten aan

bijvoorbeeld de stekelige vruchten van Grote klit (*Arctium lappa*) (Feenstra & Teunissen 2016, Moeliker 2016,). Recent is een geval beschreven van een Duinparelmoervlinder (*Fabriciana niobe*) die gespietst was op de scherpe punt van een blad van Helmgras (*Calamagrostis arenaria*) (Vliegenthart 2021).

Gespietste libellen

Tijdens een flora- en vegetatiekartering in het Nationaal Park Weerribben-Wieden vonden we onafhankelijk van elkaar libellen die gespietst

Figuur 1. Gespietst mannetje Smaragdlibell (*Cordulia aenea*) aan bladpunt van Biezenknoppen (*Juncus conglomeratus*) in de Weerribben-Wieden, 18 mei 2021.

Figure 1. Male *Cordulia aenea* impaled on the leaf tip of *Juncus conglomeratus* in the Weerribben-Wieden, 18 May 2021. Photo: Minne Feenstra

waren op de vegetatie. Op 18 mei 2021 vond de eerste auteur bij het Woldlakebos een mannetje Smaragdlibel (*Cordulia aenea*), dat aan de bladpunt van Biezenknoppen (*Juncus conglomeratus*) hing (Figuur 1). Het dier was dood, maar nog geheel gaaf. De scherpe punt van het blad was diep doorgedrongen in de onderkant van het achtste achterlijfsegment, ongeveer op de plek waar de verbreding van het knotsvormige achterlijf begint. Het hing met de kop naar beneden. De Biezenknoppen stonden in een vochtig grasland, vlak bij de op het zuiden geëxponeerde rand van een berkenbroekbos. De betreffende pol stond circa 80 cm van Grauwe wilgen (*Salix cinerea*) in de bosrand. Op dat moment rustten er tientallen, zo niet honderden libellen op de bomen en struiken in deze bosrand, vooral Smaragdlibellen en Bruine korenbouten (*Libellula fulva*), maar ook Viervlekken (*Libellula quadrimaculata*) en Platbuiken (*Libellula depressa*). Bij het naderen vlogen deze libellen massaal in de richting van

het grasland. En op 21 juni 2021 werd door de tweede auteur op een rib tussen een petgat en een veenmosrietland ten noorden van de Kleine Beulakkerwijde in de Wieden een Vroege glazenmaker (*Aeshna isoceles*) gezien, die opvallend roerloos op Pitrus (*Juncus effusus*) leek te zitten (Figuur 2). Dichterbij gekomen bleek de libel gespietst te zijn aan de scherpe bladpunt. De punt was aan de zijkant in het achterste deel van het borststuk doorgedrongen wat leidde tot de dood van dit individu.

Interpretatie

Klauwieren (*Lanius* sp.) spietsen hun prooien, waaronder ook libellen, vaak aan doorns of prikkeldraad, bij wijze van voedselvoorraad. Voor dat doel gebruiken ze echter geen russen om de eenvoudige reden dat ze te zwaar zijn om daarop te kunnen landen. Wellicht is het spietsen van de Smaragdlibel en de Vroege glazenmaker het gevolg van een ongeval. Bij de verongelukte Smaragdlibel is een scenario

Figuur 2. Gespietste Vroege glazenmaker (*Aeshna isoceles*) aan bladpunt van Pitrus (*Juncus effusus*) in de Weerribben-Wieden, 21 juni 2021.

Figure 2. *Aeshna isoceles* impaled on the leaf tip of *Juncus effusus* in the Weerribben-Wieden, 21 June 2021. Photo: Floris van Rhijn

denkbaar waarbij het laag in de bosrand rustende individu plotseling opvloog voor iets of iemand die naderbij kwam. Hierbij is het met grote snelheid tegen de punt van de Biezenknoppen gevlogen. Het is misschien geen toeval dat de scherpe punt van deze plant precies daar is binnengedrongen waar de verbreding van het knotsvormige achterlijf begint.

Het ongeluk van de Vroege glazenmaker is moeilijker te verklaren. De bladpunt van Pitrus lijkt er tegen de vliegrichting in in te zitten, iets wat je juist niet zou verwachten. Mogelijk is de punt er wel in de vliegrichting ingekomen, maar is het dier gedraaid tijdens de worsteling om

los te komen. Een andere verklaring zou een plotselinge windvlaag kunnen zijn, net op het moment dat de glazenmaker langs vloog. De Smaragdlibel is samen met een fragment van de gewraakte plant opgenomen in de collectie van Natuurhistorisch Museum Rotterdam, onder nummer NMR 995200185227.

Referenties

- Feenstra M. & T. Teunissen 2016. Grote klit vangt Graspieper en Roodborsttapuit. De Mourik 42: 16.
- Moeliker K. 2016. De kloten van de mus. Uitgeverij Nieuw Amsterdam, Amsterdam.
- Vliegenthart A. 2021. Opmerkelijk. Vlinders 36 (2): 32.

Samenvatting

In 2021 vonden we in de Weerribben-Wieden zowel Smaragdlibel (*Cordulia aenea*) als Vroege glazenmaker (*Aeshna isoceles*) die gespietst was aan respectievelijk Biezenknoppen (*Juncus conglomeratus*) en Pitrus (*Juncus effusus*). Vermoedelijk zijn de dieren tegen de scherpe punten van het blad gevlogen of door een windstoot daar terecht gekomen.

Summary

Feenstra M. & F. van Rhijn. 2022. Speared dragonflies by *Juncus*. Brachytron 23: 58-60.

In 2021 in the Weerribben-Wieden, we found both *Cordulia aenea* and *Aeshna isoceles* speared by the sharp points of *Juncus conglomeratus* and *Juncus effusus*. Most probably both individuals ended up there when flying or because of a sudden gust of wind.

Keywords: Odonata, *Aeshna isoceles*, *Cordulia aenea*, speared, *Juncus effusus*, *Juncus conglomeratus*